

“Azərbaycan Beynəlxalq Bankı” ASC-nin K R E D İ T S İ Y A S Ə T İ

1. Ümumi müddəalar

- 1.1. “Azərbaycan Beynəlxalq Bankı” ASC-nin (bundan sonra – “Bank”) Kredit Siyasəti (bundan sonra – Siyasət) və «Banklar haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununa, Azərbaycan Respublikasının digər qanunvericilik aktlarına, Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının (bundan sonra - Mərkəzi Bank) və Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatasının (bundan sonra – Palata) normativ xarakterli aktlarına, Bankın Nizamnaməsinə, Strateji Plan və müvafiq konsepsiyalarına habelə beynəlxalq təcrübəyə uyğun olaraq hazırlanmışdır.
- 1.2. Kredit Siyasəti Bankın ümumi strateji baxışı əsasında formalaşmışdır. Kredit siyasəti cəlb olunmuş vəsaitlərin strukturu, kadr və informasiya resurslarının yetərliyi və adekvatlığı nəzərə alınmaqla kreditlərin növləri üzrə kredit resurslarının yerləşdirilməsi istiqamətlərini, kreditlərin verilməsi və kredit portfelinin idarə olunması ilə bağlı bankdaxili qaydaları müəyyən edir. Kredit siyasəti İdarə Heyəti tərəfindən müvafiq komitə və struktur bölmələrlə birlikdə hazırlanır, Müşahidə Şurası tərəfindən təsdiq edilir və kredit bazarının dəyişən konyukturu nəzərə alınmaqla təkmilləşdirilir.
- 1.3. Kredit siyasəti Bankın kredit işində çalışan əməkdaşlarından başqa digər şəxslərə yalnız xidməti məqsədlər üçün açıqlana bilər.

2. Əsas anlayışlar

- 2.1. Kreditlərin verilməsi üzrə səlahiyyətli orqan – Kredit Komitəsi, İdarə Heyəti, Müşahidə Şurası və Səhmdarların Ümumi Yığıncağı;
- 2.2. RİD – Risklərin idarə edilməsi departamenti;
- 2.3. Borcun gəlirlərə nisbəti (BGN əmsalı) – istehlak kreditləri üzrə borcalanın aylıq borc yükünün onun gəlirlərinə nisbəti əmsalı (birgə borcalan qrupuna daxil olan fiziki şəxslər üzrə onların ümumi aylıq borc yükünün onların ümumi gəlirlərinə nisbəti);
- 2.4. KTN əmsalı – kreditin məbləğinin (əsas borc və kredit müqaviləsi üzrə hesablanacaq

- faiz borcu) kredit üzrə təminatın bazar dəyərinə nisbəti əmsalı;
- 2.5. Müştəri xidməti strukturu – Bankın filialları və Müştəri xidməti departamenti nəzərdə tutulur;
  - 2.6. Kredit – bağlanmış müqaviləyə uyğun olaraq qaytarılmaq, müəyyən müddətə (müddətin uzadılması hüququ ilə) və faizlər (komisyon haqları) ödənilmək şərti ilə, təminatla və ya təminatsız müəyyən məbləğdə borc verilən pul vəsaitidir. Həmin şərtlərlə pul vəsaitlərinin verilməsi haqqında götürülmüş hər hansı öhdəlik, qarantıya, zəmanət, borc qiymətli kağızlarının diskontla və ya faizlər alınmaqla satın alınması və müqaviləyə əsasən hər hansı formada verilmiş vəsaitin qaytarılmasını tələb etməklə bağlı digər hüquq da kredit anlayışına aiddir;
  - 2.7. Vaxtı keçmiş kredit – əsas məbləğ, yaxud ona hesablanan faizlər və ya hər hansı birinin ödənilməyən hissəsi üzrə ödənişləri müqavilədə və ya ödəniş qrafikində göstərilən tarixdən otuz təqvim günündən artıq gecikdirilən kreditin qalıq məbləği;
  - 2.8. Restrukturizasiya olunmuş aktiv - borcalanın maliyyə çətinliyi yaranması səbəbindən borc öhdəliyinin icrasını təmin etmək məqsədi ilə müqavilə şərtləri dəyişdirilmiş və ya yeni öhdəlik kimi rəsmiləşdirilmiş borc öhdəliyi. Müqavilədə borcalanın maliyyə çətinliyinin yarandığı halda fərqli ödəniş qrafiki nəzərdə tutulduqda və bu hal baş verdikdə həmin aktiv restrukturizasiya olunmuş aktiv hesab edilir. Müqavilə şərtlərinin dəyişdirilməsi çərçivəsi Palatanın normativ aktlarına əsasən qeyri-standart aktiv kimi təsnifləşdirilmiş kredit;
  - 2.9. Qeyri-işlək kredit – Palatanın normativ xarakterli aktlarına əsasən qeyri-standart aktiv kimi təsnifləşdirilmiş kredit;
  - 2.10. Kredit riski – borcalanın, emitentin və ya kontragentin öz öhdəliyini müqavilə ilə müəyyən olunmuş şərtlərdə icra edə bilməməsi nəticəsində itkinin yaranması riski;
  - 2.11. İstehlakçı – maliyyə xidmətlərindən istifadə etmiş, istifadə edən və ya istifadə etmək niyyətini bildiren fiziki şəxs (anlayış bu sənədin məqsədləri üçün istifadə olunur);
  - 2.12. Ödəmə qabiliyyətinin qiymətləndirilməsi – istehlakçının kredit öhdəliklərini icra etmə qabiliyyətinin Bank tərəfindən qiymətləndirilməsi;
  - 2.13. Təyinatla uyğunluğun qiymətləndirilməsi – ödəmə qabiliyyətinin qiymətləndirilməsinə əsaslanmaqla kredit məhsulunun istehlakçının tələb, məqsəd və ehtiyaclarına uyğunluğunun Bank tərəfindən qiymətləndirilməsi;
  - 2.14. Həddən artıq borclanma – yaşayış səviyyəsini azaltmadan istehlakçının mövcud və gələcək gəlirlərinin onun maliyyə öhdəliklərini icra etməyə kifayət etmədiyi borclanma səviyyəsi.
  - 2.15. Problemlı kredit – əsas məbləğ və ya ona hesablanan faizlər üzrə ödənişləri müqavilədə göstərilən tarixdən otuz təqvim günündən artıq gecikdirilən kredit (anlayış bu sənədin məqsədləri üçün istifadə olunur).

3. Kredit siyasətinin məqsədləri

- 3.1. Kredit siyasəti aşağıdakı məqsədləri özündə cəmləşdirir:
- 3.1.1. Bankda kreditlərin verilməsi, habelə kredit riskinin idarə edilməsi, o cümlədən riskin müəyyən edilməsi, qiymətləndirilməsi və nəzarətin həyata keçirilməsi üzrə əsas istiqamətlərin müəyyən edilməsi;
  - 3.1.2. Bütün risklərin optimallaşdırılması şərti ilə münasib gəlirliliyi təmin edə biləcək şəkildə Bankın kredit fəaliyyətinin təşkil edilməsi;
  - 3.1.3. Kreditləşmə prosesinin səmərəli şəkildə aparılması üçün bu sahədə çalışan işçilərin müvafiq idarəetmə vasitələri və səlahiyyətlərlə təmin edilməsi;
  - 3.1.4. Kreditlərin təhlili, təsdiqi, idarə olunması və monitorinqi üzrə vahid metodoloji bazanın yaradılması və kredit işinin qaydalara uyğun həyata keçirilməsinin təmin edilməsi, kreditləşmə prosesinin bütün iştirakçılarının funksiyalarının kompleks şəkildə müəyyən edilməsi.
- 3.2. Kreditləşmə prosesində iştirak edən hər bir əməkdaş Siyasətin məzmunu ilə tanış olur və kredit əməliyyatları ilə bağlı fəaliyyətini Siyasətin müddəalarına ciddi riayət etməklə qurur.

4. Kreditləşmə istiqamətləri

- 4.1. Kredit portfelinin diversifikasiyası Bankın strategiyasına uyğun olaraq həyata keçirilir, Müşahidə Şurası tərəfindən nəzarət edilir və ən azı hər il yenidən baxılır.
- 4.2. Bankın kreditləşmə siyasətində üstünlük hüquqi şəxslərin kreditləşməsinə verilir. Bu hədəflər Bankın strategiyasından asılı olaraq dəyişə bilər.
- 4.3. Bankda kreditləşmə Palatanın tələbləri nəzərə alınmaqla bankdaxili qaydalarla müəyyən olunan şərtlər əsasında həyata keçirilir.
- 4.4. Bankın əsas kreditləşmə istiqamətləri aşağıdakılardır:
  - 4.4.1. İstehlak kreditləri;
  - 4.4.2. Avtomobil kreditləri;
  - 4.4.3. Azərbaycan Respublikasının İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu (ARİKZF) vəsaiti hesabına İpoteka kreditləri;
  - 4.4.4. Tikinti şirkətlərinin zəminliyi əsasında mənzil kreditləri
  - 4.4.5. İri korporativ kreditlər;
  - 4.4.6. Kiçik və orta sahibkarlıq üzrə kreditlər;
  - 4.4.7. Dövlət müəssisələrinə kreditlər;
  - 4.4.8. Banklararası kreditlər;
- 4.5. Kreditlərin verilməsi işinin təşkili istiqamətlər üzrə Korporativ biznesin inkişafı,

- Pərakəndə biznes, Əməliyyat, Risklərin idarə edilməsi və Mərkəzi xəzinədarlıq departamentləri tərəfindən həyata keçirilir.
- 4.6. Korporativ biznesin inkişafı departamenti iri korporativ kreditlərin, kiçik və orta sahibkarlıq üzrə kreditlərin və dövlət müəssisələrinə kreditlərin verilməsi işini təşkil edir.
  - 4.7. İstehlak, İpoteka, avtomobil kreditləri və Tikinti şirkətlərinin zəminliyi ilə mənzil kreditlərinin verilməsi işi Pərakəndə biznes departamenti tərəfindən təşkil edilir.
  - 4.8. Pərakəndə biznes departamenti İstehlak, İpoteka və Tikinti şirkətlərinin zəminliyi ilə mənzil kreditlərinin bu siyasətin 4.3-cü bəndinin tələblərinə uyğun formada anderraytinqi həyata keçirir.
  - 4.9. Mərkəzi xəzinədarlıq departamenti banklararası vəsaitlərin (kredit, depozit və s.) yerləşdirilməsi, qiymətli kağızlar və törəmə maliyyə əməliyyatları üzrə işləri təşkil edir.
  - 4.10. Risklərin idarə edilməsi departamenti İdarə Heyəti tərəfindən müəyyən edilmiş məbləğdən yuxarı istehlak kreditlərin, (ARİKZF) vəsaiti hesabına İpoteka kreditlərin və biznes kreditlərinin anderraytinqini həyata keçirir.
  - 4.11. Fiziki şəxslərin kreditləşməsində Bankın emissiya etdiyi ödəniş kartları vasitəsilə əmək haqqı və pensiya alan müştərilərin kreditləşməsinə üstünlük verilir.
  - 4.12. İri korporativ kreditlər Bank qarşısındakı öhdəlikləri (arzu olunan öhdəlik məbləği də daxil olmaqla) məbləği 5 milyon manat ekvivalentindən çox olan özəl müəssisələrə verilən kreditlərdir.
  - 4.13. Kiçik və orta sahibkarlıq (KOS) subyektlərinin kreditləşməsi 4.12-ci bəndin tələblərinə cavab verməyən özəl müəssisələrə, eləcə də hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan fiziki şəxslərə verilən kreditləri əhatə edir. KOS üzrə kreditləşmə kütləvi şəkildə deyil, müştərilərin fərdi qiymətləndirmə prinsipinə əsasən aparılır.
  - 4.14. Dövlət müəssisələrinə kreditlər - Bu kreditlər dövlət müəssisələrinə, eləcə də paylarının (səhmlərinin) 51 və daha artıq faizi birbaşa və ya dolayısı ilə dövlətə məxsus olan müəssisələrə məbləğindən asılı olmayaraq verilən kreditlərdir. Dövlət müəssisələrinə kreditlər Bankın gəlirliliyi gözlənilməklə daha güzəştli şərtlərlə verile bilər.
  - 4.15. Banklararası kreditləşmə. Bu istiqamət çərçivəsində banklara qısa müddətli (overnayt və s.) və uzun müddətli kreditlər verilir.
  - 4.16. Aidiyyəti şəxslərə kreditlər verilərək Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin, "Banklar haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun və Palatanın müvafiq normativ xarakterli aktlarının tələbləri əsas götürülür. Banka aidiyyəti olan fiziki

şəxslərə kreditlərin verilməsi pərakəndə kreditləşmə, hüquqi şəxs və sahibkar fiziki şəxslərə kreditlərin verilməsi isə korporativ kreditləşmə istiqaməti üzrə həyata keçirilir.

- 4.17. Bankda kreditləşmə üzrə yeni məhsul və onların şərtlərinin yaradılması və mövcud məhsullar və onların şərtlərinə hər hansı dəyişikliklərin edilməsi Bankın daxili qaydaları ilə tənzimlənir.
- 4.18. Bankın investisiya fəaliyyəti üzrə tələbləri (qiymətli kağızlar, digər banklarda yerləşdirilmiş vəsaitlər və s.), törəmə maliyyə alətləri və kontragentlər üzrə meyarları Bankın İntestisiya Siyasəti və Qaydaları ilə tənzimlənir.

5. Arzuolunmaz və qadağan olunan kreditlər

- 5.1. Bank arzuolunmaz hesab olunan kreditlər üzrə riskin idarə olunan səviyyədə saxlanılması məqsədilə əlavə təhlillər aparır və riskin azaldılması istiqamətində əlavə şərtlər müəyyən edir.
- 5.2. Aşağıda göstərilən kreditlər arzuolunmaz kreditlər hesab edilir:
  - 5.2.1. Qeyri-işlək krediti olan müştərilərə verilən yeni kreditlər;
  - 5.2.2. Fəaliyyəti ətraf mühitə ekoloji zərər törədən müştərilərə verilən kreditlər;
  - 5.2.3. Biznesdə təcrübəsi olmayan sahibkarlıq subyektlərinə verilən kreditlər.
- 5.3. Aşağıda göstərilən istiqamətlər üzrə Bank tərəfindən kreditləşmə qadağan olunur:
  - 5.3.1. Cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaiti və ya digər əmlakın leqallaşdırılması, terrorizmin maliyyələşdirilməsi;
  - 5.3.2. İnsan alveri;
  - 5.3.3. Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsi və onların prekursorlarının qanunsuz idxalı, ixracı, tranzit nəql edilməsi, istehsalı və digər məqsədlər ilə əlaqədar fəaliyyətlər;
  - 5.3.4. Dövlət nəzarətindən kənar silah ticarəti;
  - 5.3.5. Spekulyativ xarakterli sərmayə və valyuta əməliyyatları;
  - 5.3.6. Xəzdən və ya nəslə tükənməkdə olan heyvan növlərdən istifadə etməklə malların istehsalı və onların ticarəti;
  - 5.3.7. Azərbaycan Respublikasının ətraf mühitin mühafizəsinə dair mövcud milli və bələdiyyə qanunvericilik aktlarına zidd olan ərazilərdə fəaliyyət göstərən bizneslər və "mühafizə olunan təbii əraziləri"ndə aparılan fəaliyyətlər;
  - 5.3.8. Pornoqrafik materialları və ya əşyaları yayma və ya reklam məqsədilə qanunsuz hazırlama, yayma, reklam etmə, habelə pornoqrafik xarakterli nəşrlər, kino və ya video materiallar, şəkillər və sair əşyalar ilə qanunsuz ticarət fəaliyyəti;

5.3.9. Məcburi əməyin ekspluatör və ya ziyanlı forması və yaxud zərərli uşaq əməyi növündən, diskriminal təcrübə və ya işçilərə kollektiv danışıqlarda özlərinin hüquqlarından istifadə etmək hüququndan məhrum edən iş növündən istifadə olunan istehsalat və ya fəaliyyətlər;

5.3.10. Brokonyerlik və qaçaqmalçılıq hesab olunan fəaliyyət növləri

5.3.11. Qanunvericiliklə qadağan olunmuş digər fəaliyyət növləri;

6. Kreditlər üzrə qərarvermə səlahiyyətləri

- 6.1. Kreditləşmə üzrə qərarvermə üzrə səlahiyyət bölgüsü Müşahidə Şurası tərəfindən təsdiq olunmuş səlahiyyət bölgüləri əsasında həyata keçirilir.
- 6.2. İdarə Heyəti Bankın mənfəətliyini, strateji hədəflərini və bazar şərtlərini nəzərə almaqla öz limitləri çərçivəsində digər istiqamətlər üzrə kredit məhsulları yaradır, onların faiz, məbləğ, müddət və digər şərtlərini müəyyən edir.
- 6.3. Müşahidə Şurası limit çərçivəsində aşağı kredit komitələri üçün limitləri və səlahiyyətləri müəyyən edir.

7. Kredit risklərinin idarə edilməsi

7.1. Ümumi risk prinsipləri

7.1.1. Korporativ idarəetmə çərçivəsində kredit risklərin müəyyənləşdirilməsi, qiymətləndirilməsi, idarə olunması, monitorinqi və onlar üzrə hesabatlıq sistemi Mərkəzi Bankın və Palatanın normativ xarakterli sənədləri, "Azərbaycan Beynəlxalq Bankı" ASC-nin Risklərin idarə edilməsi Strategiyası" (bundan sonra – Risk Strategiyası), "Azərbaycan Beynəlxalq Bankı" ASC-də Risklərin idarə edilməsi Siyasəti" (bundan sonra – Risk Siyasəti), "Azərbaycan Beynəlxalq Bankı" ASC-nin Risk iştahası Bəyannaməsi" (bundan sonra – Risk İştahası Bəyannaməsi) və "Azərbaycan Beynəlxalq Bankı" ASC-də Kredit risklərinin idarə edilməsinin təşkili Qaydaları" (bundan sonra - KRIE Qaydaları) habelə Bank Nəzarəti üzrə Bazel Komitəsinin tövsiyələri əsasında təşkil edilir.

7.2. Kredit risklərinin idarə edilməsi strategiyası

7.2.1. Bankda kredit risklərinin idarə edilməsi strategiyası Risk strategiyası ilə müəyyən edilmiş risk iştahasına uyğun təmin edilir.

7.2.2. İdarə Heyəti kredit risklərinin idarə edilməsi strategiyasının bankdaxili kommunikasiyasını təşkil edir.

7.3. Kredit risklərinin idarə edilməsi prosesi

- 7.3.1. Bankda kredit risklərinin idarə edilməsi prosesi Bankın “KRİE Qaydaları” ilə müəyyən edilmiş prosesə uyğun şəkildə təmin edilir.
- 7.3.2. Bankda kredit risklərinin idarə edilməsini birinci müdafiə xətti olaraq müştərilərə xidmət göstərən, məhsul və xidmətlərin inkişafını həyata keçirən Pərakəndə biznes və Korporativ biznesin inkişafı departamentləri, habelə müştəri xidmət strukturları tərəfindən təmin edilir.
- 7.3.3. Kredit risklərinin idarə edilməsi üzrə ikinci müdafiə xətti olaraq risklərin idarə edilməsi funksiyasını həyata keçirən RİD kreditləşmə prosesinə və 7.1.1-ci bəndində nəzərdə tutulmuş sənədlər, həmçinin Bankın kreditləşmə üzrə digər rəqlament sənədlərinin tələblərinə əməl edilməsinə nəzarət edir, eyni zamanda kreditləşmə prosesi üzrə riskləri minimallaşdırmaq və gəlirliyi artırmaq məqsədilə təhlillər, reyting və skoring modelləri hazırlayır. Qanunvericilikdə baş verən dəyişiklikləri nəzərə alaraq Hüquq departamenti kreditləşmə prosesi üzrə hüquqi risklərin minimallaşdırılması məqsədi ilə həmin prosesdə dəyişikliklərin edilməsində iştirak edir, habelə mövcud müqavilələrin nümunəvi formalarını yeniləyir.
- 7.3.4. Kredit risklərinin idarə edilməsi prosesində RİD müxtəlif risk alətləri və vasitələri hazırlayır, risklərə nəzarət və onların minimallaşdırılmasını həyata keçirir, bazar konyunkturasında baş verən dəyişiklikləri təhlil edərək təkliflər verir.

7.4. Təminatla dair tələblər

- 7.4.1. Bank kreditlərin, qarantiyaların və akkreditivlərin verilməsi (açılması) zamanı daşınmaz əmlak, daşınar əmlaklar, qiymətli kağızlar, qiymətli metallar, depozit, zəminlik, qarantiya və qanunvericilikdə nəzərdə tutulan digər təminat növlərini qəbul edir.
- 7.4.2. Kreditlərin təminatlı və ya təminatsız olması və kreditin təminatla olan nisbəti əmsalının hesablanması Palatanın normativ hüquqi sənədlərinə əsasən həyata keçirilir və bu sənədlərin tələblərinə riayət etməklə müştərilərə təminatlı və təminatsız kreditlər verilir.
- 7.4.3. Təminat növləri üzrə risklərin idarə edilməsi “Azərbaycan Beynəlxalq Bankı” ASC-də kreditlərin verilməsi zamanı daşınar və daşınmaz əmlakın girov götürülməsi proseslərinin tənzimlənməsinə dair Metodiki Göstərişlər” əsasında təşkil edilir.
- 7.4.4. Təminatın qiymətləndirilməsi bankın əməkdaşı və ya kənar şəxslər sırasından təyin edilən müstəqil və peşəkar qiymətləndiricilər tərəfindən aparılır.
- 7.4.5. Bankın məcmu kapitalının 5 faizindən yuxarı olan bir borcalana və ya bir-biri ilə əlaqədar borcalanlar qrupuna qarşı kredit tələbləri üzrə təminat müstəqil və kənar şəxs olan iki qiymətləndirici tərəfindən ayrıca qiymətləndirilir. Bu zaman qiymətlər fərqli olduqda, bank tərəfindən təminatın aşağı olan qiyməti əsas götürülür.

7.4.6. Təminatın qiymətləndirilməsi prosesi və qiymətləndiricilərin seçilməsi meyarları “Azərbaycan Beynəlxalq Bankı” ASC-də daşınar və daşınmaz əmlakın qiymətləndirilməsinin təşkilinə dair Metodiki Göstərişlər” əsasında müəyyən edilir.

7.5. Təminatsız, habelə xarici valyutada kreditlərin verilməsinə dair tələblər

7.5.1. Bank Palatanın normativ hüquqi sənədlərinin tələblərinə riayət etməklə təminatsız, habelə xarici valyutada kreditlər verir.

7.5.2. Bank hədcəşdirilməmiş borcalana (xarici valyutada hər hansı formada pul öhdəliyindən yaranan və ya yarana biləcək məzənnə riskinə həssas olan (gəliri eyni xarici valyutada olmayan) borcalan) xarici valyutada krediti Palatanın normativ hüquqi sənədlərinin tələblərinə riayət etməklə verir.

7.5.3. xarici valyutada istehlak kreditlərinin təminatı qismində Bankda xarici valyutada olan depozitlər (borcalana yaxud üçüncü şəxsə aid) və ya Banka girov (saxlanc) qoyulmuş bank metalları çıxış etdikdə kreditin təminata olan nisbəti 90%-dən çox olmamalıdır.

7.5.4. Bank ödəmə qabiliyyəti yüksək hesab olunan borcalana onun gəlirliyi, cari hesab üzrə mədaxil əməliyyatlarının adekvat sayı və həcmi, Bank ilə əməkdaşlığının müddətinin kifayət qədər uzun və müsbət kredit tarixçəsinin təhlili nəticəsində təminatsız kredit verə bilər.

7.5.5. Təminatsız, habelə xarici valyutada kreditlər üzrə limitlər Bankın Risk iştahası Bəyannaməsi əsasında müəyyən edilir.

7.6. Kredit məhsulu üzrə kredit məbləğinin yuxarı həddi

7.6.1. Kredit portfelinin diversifikasiyasının təmin edilməsi istiqamətində Risk iştahası Bəyannaməsində biznes, istehlak və ipoteka kreditləri üzrə müvafiq olaraq KR2 (Biznes kreditlər portfeli üzrə təmərküzləşmə), KR3 (İstehlak kreditləri portfeli üzrə təmərküzləşmə) və KR4 (İpoteka kreditləri portfeli üzrə təmərküzləşmə) kimi təmərküzləşmə göstəriciləri müəyyən edilmişdir.

7.6.2. Kredit məhsulları üzrə kredit məbləğinin yuxarı həddi Palatanın normativ hüquqi sənədlərinin tələblərinə və Risk iştahası Bəyannaməsinə əsasən müəyyən edilir.

7.7. Bankın treyding və investisiya fəaliyyəti ilə bağlı tələbləri

7.7.1. Bankın treyding və investisiya fəaliyyəti ilə bağlı tələbləri Palatanın normativ hüquqi sənədlərinin tələblərinə və Risk iştahası Bəyannaməsinə və “Azərbaycan Beynəlxalq Bankı” ASC-də ölkə riskinin idarə edilməsinin təşkilinə dair Metodiki Göstərişlər”ə əsasən müəyyən edilir.

7.8. Daxili risk reyting sistemi və hər bir risk dərəcəsi üzrə meyarlar

7.8.1. RID aidiyyatı struktur bölmələrdən əldə olunmuş müfəssəl məlumatlar və Bankın informasiya texnologiyaları sisteminin adekvatlığı əsasında borcalan ilə bağlı kredit

riskini qiymətləndirmək üçün borcalanları risk reytingləri üzrə təsnifləşdirməyə və portfel üzrə ümumi risk profilini müəyyən etməyə imkan verən daxili risk reytingi sistemini hazırlayır.

- 7.8.2. Borcalanın risk reytingi kredit tələbinin yaranma anında müəyyən edilir və ən azı ildə bir dəfə yenidən nəzərdən keçirilir. İqtisadi şəraitin, habelə borcalanın öhdəlik üzrə davranışının dəyişməsi hallarında borcalanın risk reytinginə yenidən baxılır.
- 7.8.3. Borcalanın risk reytingi müəyyən olunan zaman onun maliyyə və keyfiyyət (fəaliyyət göstərdiyi sahə, fəaliyyətinin davamlılığı, kredit tarixçəsi və s.) göstəriciləri, habelə makroiqtisadi göstəricilər nəzərə alınır.
- 7.8.4. Yeni kredit tələbi yarandıqda, habelə mövcud kredit tələbinin məbləği artırıldıqda, borcalanın risk reytingi yenidən müəyyən edilir.
- 7.8.5. Bankda biznes kreditləri üzrə daxili reyting sistemi "Azərbaycan Beynəlxalq Bankı" ASC-də biznes kreditləşməsində kredit reytingi modelinin tətbiqinə dair Metodiki Göstərişlər"ə əsasən müəyyən edilir.

7.9. Bankın yeni fəaliyyət istiqaməti və yeni məhsulunun təqdim edilməsi ilə bağlı tələblər

- 7.9.1. Bank yeni məhsul və ya xidmət təqdim edərkən qabaqcadan bu məhsul və ya xidmətin bankın strategiyasına uyğunluğunun təhlili və məhsulla əlaqəli olan risklərin müəyyən edilməsini özündə cəmləşdirən hazırlıq prosesi aparır.
- 7.9.2. Kreditlər üzrə yeni məhsullar və xidmətlərin bankda tətbiqinə başlamazdan əvvəl, aidiyyəti struktur bölmə bu yeni məhsullar və xidmətlər üzrə aşağıdakıları əhatə edən məlumatları RİD-ə təqdim edir:
  - 7.9.3. məhsul və ya xidmətin ətraflı təsviri;
  - 7.9.4. yeni məhsul və ya xidmətdən yarana biləcək kredit risklərinin qiymətləndirilməsi;
  - 7.9.5. məhsul və ya xidmətin bankın maliyyə vəziyyətinə təsirinin təhlili;
  - 7.9.6. yeni məhsul və ya xidmət üçün effektiv risk idarəetməsini həyata keçirmək üçün lazım olan resursların müəyyənləşdirilməsi;
  - 7.9.7. yeni məhsul və ya xidmətdən yarana biləcək risklərin idarə edilməsi.
- 7.9.8. RİD tərəfindən yeni məhsul və xidmətlərin yuxarıdakı parametrlər əsasında bankın risk siyasətinə uyğunluğu təhlil edilir, risklərin tanınması və idarə edilməsi baxımından rəy verilir.
- 7.9.9. RİD yeni məhsulların idarə olunmasının təsdiqlənməsi prosesi çərçivəsində dəyişikləri tələb etmək səlahiyyətinə malikdir.

7.10. Törəmə maliyyə alətlərinin növləri və kontragentlər ilə bağlı meyarlar

- 7.10.1. Törəmə maliyyə alətlərinin tətbiqi istiqamətində Bank məqbul həcmdə müştəri ehtiyaclarını qarşılamaq məqsədilə spekulyativ xarakter daşımayan hecinq

alətlərindən istifadə edir.

- 7.10.2. Törəmə maliyyə alətlərinin növləri və kontragentlər ilə bağlı meyarlar Risk iştahası Bəyannaməsinə əsasən müəyyən edilir.
- 7.11. Bank üzleşdiyi və ölçülə bilən kredit risklərinin məhdudlaşdırılması məqsədilə Bankın biznes və risk profilinə, fəaliyyət istiqamətlərinə, məhsul və xidmətlərinin mürəkkəbliyinə uyğun olaraq aşağıdakı limitləri müəyyən edir.
- 7.11.1. BGN əmsalı üzrə hədd Palatanın normativ hüquqi sənədlərinin tələblərinə əsasən müəyyən edilir. BGN əmsalı müəyyən edilmiş tələbdən artıq olduqda Palatanın normativ hüquqi sənədlərinin tələblərinə uyğun olaraq aktiv təsnifləşdirilir.
- 7.11.2. Bir borcalan və ya bir-biri ilə əlaqədar borcalanlar qrupu üzrə kredit tələbinn həcmi Risk iştahası Bəyannaməsində REG2 (İri kredit risklərinin maksimum miqdarı), REG3 (Bir borcalan və ya bir-biri ilə əlaqədar borcalanlar qrupuna verilmiş təminatlı kreditlərin maksimum məbləği), REG4 (Bir borcalan və ya bir-biri ilə əlaqədar borcalanlar qrupuna verilmiş təminatsız kreditlərin maksimum məbləği), REG5 (bir qeyri-bank maliyyə təşkilatı üzrə kredit tələbinin bankın I dərəcəli kapitalına nisbəti), REG6 (qeyri-bank maliyyə təşkilatları üzrə məcmu kredit tələblərinin bankın I dərəcəli kapitalına nisbəti), REG9 (Bir borcalan və ya bir-biri ilə əlaqədar borcalanlar qrupunun məcmu kredit tələbləri), KR8 (Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən bank, habelə beynəlxalq reyting agentlikləri tərəfindən verilmiş minimum investisiya reytinginə malik qeyri-rezident bankın kredit tələbi) və KR9 (Sistem əhəmiyyətli bankın digər sistem əhəmiyyətli bank üzrə kredit riskinin miqdarı) göstəriləriciləri ilə müəyyən edilir.
- 7.11.3. İnformasiya sistemləri vasitəsilə avtomatlaşdırılmış qaydada qiymətləndirilə bilən kreditin maksimal məbləği 10 000 (on min) manat olaraq müəyyən edilir. Məbləğin yuxarı həddi bazar şəraitinə və Bankın risk profilinə uyğun olaraq İdarə Heyəti tərəfindən müəyyən edilir.
- 7.11.4. Kreditlərin ümumi həcmnin depozitlərin ümumi həcminə nisbəti Risk iştahası Bəyannaməsində L2 (kredit portfelinin müddətli depiztlərə nisbəti) göstəricisi ilə müəyyən edilir.
- 7.11.5. Təminat növləri, təminat növləri üzrə KTN əmsalı və təminatsız kreditlər üzrə kredit tələbinin həcmi Risk iştahası Bəyannaməsi və "Azərbaycan Beynəlxalq Bankı" ASC-də kreditlərin verilməsi zamanı daşınar və daşınmaz əmlakın girov götürülməsi proseslərinin tənziqlənməsinə dair Metodiki Göstərişlər" əsasında müəyyən edilir.
- 7.11.6. Digər kredit təşkilatları üzrə kredit tələbinin həcmi Risk iştahası Bəyannaməsi əsasında müəyyən edilir.

- 7.11.7. Törəmə maliyyə alətlərinin həcmi Risk iştahası Bəyannaməsi əsasında müəyyən edilir.
- 7.11.8. RİD aidiyatı struktur bölmələr ilə birgə risk limitlərini hesablayır və onlara dair müvafiq dəyişikliklərin edilməsi barədə təkliflər hazırlayır. Strategiya və risklərin idarə edilmə komitəsi RİD tərəfindən hesablanan limitlərə dair rəy verir və hesablanmış limitlər idarəetmə orqanlarının səlahiyyətlərinə müvafiq olaraq təsdiq olunur.
- 7.11.9. RİD kreditlərin mühüm cəmləşməsi barədə rəhbərliyə mütəmadi olaraq məlumat təqdim edir. Müəyyən olunmuş limitlərdən artıq məbləğdə, habelə bank üçün yeni olan sahəyə kreditlər yalnız aidiyatı struktur bölmələrin rəyi əsasında İdarə Heyətinin təqdimatı ilə Müşahidə Şurasının razılığı əsasında verilir.
- 7.11.10. Risk limitləri ən azı ayda bir dəfə nəzərdən keçirilir, mövcud bazar şərtlərinə və bank strategiyasına uyğun olaraq dəyişdirilir.
- 7.11.11. Bankın biznes bölmələri aidiyatı risk limitlərinə nəzarət olunmasını təmin edir.
- 7.11.12. Bankın biznes bölmələri gündəlik fəaliyyətində öz səlahiyyəti daxilində riskləri idarə edir.
- 7.11.13. RİD risk limitlərinə riayət olunmasına daimi nəzarəti həyata keçirir və pozuntular barədə dərhal Baş risk inzibatçısına məlumat verir.
- 7.12. Kredit portfelinin keyfiyyətinə nəzarət məqsədilə monitoring tədbirləri, həyata keçiriləcək monitorinqlərin növləri, mərhələliyi, monitorinqlərin həyata keçirilməsinə məsul şəxslər, istifadə olunan idarəetmə və hesabatlar sistemi “Azərbaycan Beynəlxalq Bankı” ASC-də kreditlərin monitoringinin aparılmasına dair Metodiki Göstərişləri”nə əsasən tənzimlənir.
- 7.13. Məbləğindən və növündən asılı olmayaraq aşağıdakı kreditlər fərdi olaraq hərtərəfli qiymətləndirilir:
- 7.13.1. hüquqi şəxslərə verilmiş bütün kreditlər;
- 7.13.2. bank səhmdarlarına və banka aidiyyəti olan şəxslərə verilmiş bütün kreditlər;
- 7.13.3. verildiyi tarixdən sonra faiz dərəcələri, ödəniş və digər şərtləri dəyişdirilmiş bütün kreditlər;
- 7.13.4. faizlərin və/və ya əsas borc məbləğinin ödənilməsi 30 gündən çox gecikdirilmiş bütün kreditlər, o cümlədən faizləri kapitallaşdırılmış və ya müddəti uzadılmış kreditlər;
- 7.13.5. qeyri-ışlək kreditlər;
- 7.13.6. bankdaxili qaydalarda müəyyən edilmiş digər kreditlər.
- 7.14. Bank kredit portfelinə nəzarət çərçivəsində problemlı kreditlərin erkən xəbərdarlıq sistemini qurur və aşkar edilmiş problemlərin aradan qaldırılması üçün prosedurlar

müəyyən edir.

- 7.15. Bank kredit portfelinin kənar iqtisadi, maliyyə və bazar riskləri ilə bağlı amillərinə, o cümlədən faiz dərəcəsinin dəyişməsi, valyuta məzənnəsi, likvidlik göstəricilərinə, iqtisadi sektorlar üzrə dövr/mövsümi göstəricilərə, qiymətlərin dəyişməsi proqnozuna həssaslıq səviyyəsinin ölçülməsi mexanizmini hazırlayır və mütəmadi olaraq qiymətləndirir. Qiymətləndirmə mexanizmi kimi stress-testləşdirmənin keçirilməsi, ssenarilərin təhlili və digər riyazi üsullar istifadə edilə bilər. Bank bu üsulların aktuallığını və adekvatlığını mütəmadi olaraq qiymətləndirir.

8. Problemlı kreditlərin tənzimlənməsi

- 8.1. Vaxtı keçmiş kreditlər və problemlı kreditlərlə iş Palatanın müvafiq hüquqi aktları və bankın daxili normativ sənədləri ilə tənzimlənilir. Bankdaxili normativ sənədlər kreditlərin problemlı kimi təsnifləşdirilməsi üçün meyarları, problemlı kreditlərlə vəsaitin geri qaytarılması üzrə tədbirlər ardıcılığı, cavabdeh struktur bölmələri, onların vəzifə və öhdəlikləri, restrukturizasiya, problemlı öhdəliklər üzrə tələb hüquqlarının üçüncü tərəfə güzəşt edilməsi və ümitsiz borcların silinməsi kimi prosedurlar müəyyən edilir.
- 8.2. Distant və birbaşa təqib MXS-lər və Problemlı kreditlərlə iş departamenti, hüquqi və icra təqibi Problemlı kreditlərlə iş departamenti tərəfindən təşkil edilir. Problemlı kreditlərlə iş departamentinin idarəetməsinə verilən kreditlər üzrə təqib işi yalnız adıçəkilən departament tərəfindən həyata keçirilir.
- 8.3. Hər hansı bir kredit üzrə borcların silinməsinə dair bütün təkliflər Problemlı kreditlərlə iş departamenti tərəfindən RİD-ə, RİD tərəfindən isə İdarə Heyətinə təqdim olunur. Bank tərəfindən ümitsiz aktivlərin silinməsi İdarə Heyətinin təqdimatına əsasən Müşahidə Şurasının qərarı ilə həyata keçirilir.
- 8.4. Bank borcların yaradılmış ehtiyatlar hesabına silinməsinə son mümkün üsul hesab edir və bu üsula problemlı kreditlərin sağlamlaşdırılması və kreditlərin qaytarılması üzrə bank praktikasında mövcud olan bütün vasitələr nəticə vermədiyi hallarda müraciət edir.

9. Hesabatların təqdim olunması

- 9.1. Kredit portfelinin idarə olunmasının müxtəlif istiqamətləri üzrə avtomatlaşdırılmış əməliyyat sistemindən birbaşa formalaşan və ya müxtəlif aspektli təhlil nəticələri

əsasında hazırlanan hesabatların formaları, növləri və onların təqdim olunma müddətləri, dövriliyi, habelə aşkar edilmiş uyğunsuzluqların aradan qaldırılması üçün müvafiq tədbirlərin görülməsi üzrə prosedurlar müvafiq bankdaxili normativ sənədlərdə öz əksini tapır.

10. Yekun müddəalar

- 10.1. Bu Siyasətin, Palatanın və Mərkəzi Bankın normativ xarakterli tələblərinin və bu Siyasətdə nəzərdə tutulmuş digər prosedurların yerinə yetirilməməsinə görə müvafiq struktur bölmələrin rəhbərləri və səlahiyyətli işçiləri bilavasitə məsuliyyət daşıyırlar.
- 10.2. Bu Siyasətin ayrı-ayrı müddələrinin izah olunması və icrası məqsədi ilə metodik göstərişlər, rəqlamentlər hazırlanaraq, Bankın İdarə Heyətitərəfindən təsdiq edilə bilər.